כיתות י"א-י"ב | גמרא | שיעור 2 מתוך 3 | 45 דק' | בבא מציעא נח ע"ב – נט ע"א | 🎓 הכנה לבגרות

חמ"ד: מסכת בבא מציעא היא מסכת החובה בבגרות בתלמוד (תכנית תשפ"ו, יחידת החובה 6381); הסוגיה היא מתוך "פרק הזהב" (נח ע"ב – ס ע"ב) שברשימת הסוגיות. ממלכתי: אין חובה ללמוד את הסוגיה; אפשר ללמד אותה כהעשרה בנושא בין אדם לחברו.

"המלבין פני חבירו ברבים": הלבנת פנים ושערי דמעה

🎓 יחידת פתיחה להכנה לבגרות (שאלון 6381 / 5391) – התחלה; יחידות נוספות בהמשך.

🎯 מטרות השיעור

- התלמידים יסבירו את הדימוי "כל המלבין פני חבירו ברבים כאילו שופך דמים" ואת ההסבר של רב נחמן בר יצחק ("דאזיל סומקא ואתי חוורא").
- התלמידים יזהו את מבנה השקלא וטריא ב"הכל סלקא דעתך?" וב"מכנה היינו מלבין?", ויסבירו את התירוץ לפי רש"י ד"ה "דדש ביה".
- התלמידים יסבירו את הלימוד מתמר ("נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש") ואת דברי תוספות ד"ה "דכתיב היא מוצת".
- התלמידים יסבירו את הרעיון "כל השערים ננעלים חוץ משערי אונאה" ואת הקשר לשערי דמעות.

❓ השאלה הגדולה של היחידה

מה כוחן של מילים? למה חז"ל רואים בפגיעה בדברים דבר חמור יותר מפגיעה בכסף, ומה קורה כשמחלוקת בבית המדרש גולשת לפגיעה באדם?

היחידה עוברת על תחילת סוגיית אונאת דברים ב"פרק הזהב" (בבא מציעא פרק ד): המשנה והברייתא (שיעור 1), הלבנת פנים (שיעור 2), ותנורו של עכנאי (שיעור 3). זו יחידת פתיחה להכנה לבגרות; יחידות נוספות יעלו בהמשך.

🧪 פתיחה: צילום מסך

מקרה: תלמיד צילם הודעה מביכה של חבר ושלח לקבוצת הכיתה. "זו הייתה רק בדיחה, וממילא אחרי יום כולם שכחו." שואלים: מה נפגע כאן? האם "רק בדיחה" משנה משהו? כמה אנשים צריכים לראות כדי שזה ייחשב "ברבים"? (5 דקות)

📖 הסבר למורה

אחרי הדוגמאות לאונאת דברים בשיעור הקודם, הגמרא עוברת לצורה החמורה ביותר: הלבנת פנים ברבים. תנא שנה לפני רב נחמן בר יצחק: "כל המלבין פני חבירו ברבים כאילו שופך דמים", ורב נחמן

מאשר ומסביר את הדימוי במבט פיזי: האדום עוזב את הפנים ובא הלבן – כמו דם שנשפך. תוספות (ד"ה "דאזיל סומקא", מחוץ לקטע שלנו) מוסיפים שבתחילה הפנים מאדימות כי הדם מתאסף לברוח.

רב דימי מספר שבמערב (ארץ ישראל) נזהרים במיוחד בהלבנת פנים, ומביא את דברי רבי חנינא. כאן שקלא וטריא קצרה ויפה לבגרות: "הכל סלקא דעתך?" – הגמרא מתקנת את הנוסח ל"כל היורדין לגיהנם עולים, חוץ משלשה". ואחר כך קושיה: "מכנה היינו מלבין?" – ותירוץ: מדובר באדם שכבר רגיל בכינוי ("דדש ביה בשמיה"), ולפי רש"י פניו כבר לא מלבינות, ובכל זאת המכנה "להכלימו מתכוין".

הגמרא מביאה מימרה חריפה: "נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חבירו ברבים", ולומדת אותה מתמר: היא הוצאה לשריפה ולא אמרה בפומבי שיהודה הוא האב, אלא שלחה לו רמז. רש"י: "ואם יודה הוא מעצמו יודה". תוספות (ד"ה "דכתיב היא מוצת") מדייקים במילה: היא כבר הייתה קרובה לאש, ובכל זאת רמזה בלבד.

בין המימרות יש בגמרא דרשה של רבא על דוד ("נוח לו לאדם שיבוא על ספק אשת איש..."), שהשמטנו כאן מן הדף; היא במהלך הסוגיה ואפשר לקרוא אותה מן הגמרא בכיתה. אחר כך: "עמיתו" – "עם שאתך בתורה ובמצוות"; רב מזהיר על אונאת אשתו, "שמתוך שדמעתה מצויה אונאתה קרובה"; ורבי אלעזר ורב חסדא מלמדים ששערי דמעות לא ננעלו, ו"כל השערים ננעלים חוץ משערי אונאה" – משפט שיחזור בסוף סיפור תנורו של עכנאי, בשיעור הבא.

📜 המקור (הגמרא מתוך ספריא, מהדורת William Davidson המנוקדת; רש"י ותוספות מתוך ספריא, דפוס וילנא)

מילים קשות: **מַלְבִּין פָּנִים** = מבייש עד שהפנים מחווירות; **סוּמָקָא / חִוּוָרָא** = (ארמית) אדום / לבן; **מַעְרְבָא** = "המערב", ארץ ישראל; **סָלְקָא דַּעְתָּךְ** = עולה על דעתך? (לשון תמיהה); **מְכַנֶּה שֵׁם רַע** = קורא לאדם בכינוי גנאי; **דָּשׁ בֵּיהּ** = רגיל בו; **כִּבְשַׁן הָאֵשׁ** = תנור גדול בוער; **חָמִיהָ** = אבי בעלה (יהודה); **אֲנָךְ** = אנך (חוט משקולת של בנאים).

גמרא, נח ע"ב: "כאילו שופך דמים"

תָּנֵי תַּנָּא קַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: כָּל הַמַּלְבִּין פְּנֵי חֲבֵירוֹ בָּרַבִּים, כְּאִילּוּ שׁוֹפֵךְ דָּמִים. אֲמַר לֵיהּ: שַׁפִּיר קָא אָמְרַתְּ, דְּחָזֵינָא לֵיהּ דְּאָזֵיל סוּמָקָא וְאָתֵי חִוּוָרָא. אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי לְרַב דִּימִי: בְּמַעְרְבָא בְּמַאי זְהִירִי? אֲמַר לֵיהּ: בְּאַחְווֹרֵי אַפֵּי, דְּאָמַר רַבִּי חֲנִינָא: הַכֹּל יוֹרְדִין לְגֵיהִנֹּם, חוּץ מִשְּׁלֹשָׁה.

🔤 **תרגום והסבר שלנו (לא נוסח הגמרא):** שנה תנא לפני רב נחמן בר יצחק: כל המלבין פני חברו ברבים – כאילו שופך דמים. אמר לו (רב נחמן): יפה אתה אומר, שאנו רואים שהאדום (בפנים) הולך ובא הלבן. אמר אביי לרב דימי: במערב (בארץ ישראל), במה נזהרים במיוחד? אמר לו: בהלבנת פנים, שאמר רבי חנינא: הכל יורדים לגיהנם חוץ משלושה.

גמרא, נח ע"ב: "הכל סלקא דעתך?"

הַכֹּל סָלְקָא דַּעְתָּךְ? אֶלָּא אֵימָא: כָּל הַיּוֹרְדִין לְגֵיהִנָּם עוֹלִים, חוּץ מִשְּׁלֹשָׁה שֶׁיּוֹרְדִין וְאֵין עוֹלִין. וְאֵלּוּ הֵן: הַבָּא עַל אֵשֶׁת אִישׁ, וְהַמַּלְבִּין פְּנֵי חֲבֵירוֹ בָּרַבִּים, וְהַמְכַנֶּה שֵׁם רַע לַחֲבֵירוֹ. מְכַנֶּה הַיְינוּ מַלְבִּין? אַף עַל גַּב דְּדָשׁ בֵּיהּ בְּשִׁמְיהּ.

🔤 **תרגום והסבר שלנו (לא נוסח הגמרא):** "הכל" – וכי עולה על דעתך (שכולם יורדים לגיהנם)? אלא אמור: כל היורדים לגיהנם עולים, חוץ משלושה שיורדים ואינם עולים, ואלו הם: הבא על אשת איש, המלבין פני חברו ברבים, והמכנה שם רע (כינוי גנאי) לחברו. (שואלת הגמרא:) מכנה – הרי זה מלבין! (ולמה נמנה בנפרד?) – (מדובר) אף על פי שכבר רגיל בשם הזה (ופניו כבר לא מלבינות).

גמרא, נט ע"א: "נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש"

וְאָמַר מָר זוּטְרָא בַּר טוֹבִיָּה אָמַר רַב, וְאָמְרִי לַהּ: אָמַר רַב חָנָא בַּר בִּיזְנָא אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן חֲסִידָא, וְאָמְרִי לָהּ: אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי: נוֹחַ לוֹ לְאָדָם שֶׁיַּפִּיל עַצְמוֹ לִכְבְשַׁן הָאֵשׁ וְאַל יַלְבִּין פְּנֵי חֲבֵירוֹ בָּרַבִּים. מְנָא לַן? מִתָּמָר, דִּכְתִיב: ”הִיא מוּצֵאת וְהִיא שָׁלְחָה אֶל חָמִיהָ“.

🔤 **תרגום והסבר שלנו (לא נוסח הגמרא):** ואמר מר זוטרא בר טוביה אמר רב, ויש אומרים: אמר רב חנא בר ביזנא אמר רבי שמעון חסידא, ויש אומרים: אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי: נוח לו לאדם שיפיל את עצמו לכבשן האש, ואל ילבין פני חברו ברבים. מנין לנו? מתמר, שכתוב: "היא מוצאת והיא שלחה אל חמיה" (בראשית לח, כה).

גמרא, נט ע"א: "עם שאתך" ואונאת אשתו

אָמַר רַב חִנָּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב אִידִי: מַאי דִּכְתִיב ”וְלֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת עֲמִיתוֹ“? עִם שֶׁאִתְּךָ בְּתוֹרָה וּבְמִצְוֹת, אַל תּוֹנֵיהוּ. אָמַר רַב: לְעוֹלָם יְהֵא אָדָם זָהִיר בְּאוֹנָאַת אִשְׁתּוֹ, שֶׁמִּתּוֹךְ שֶׁדִּמְעָתָהּ מְצוּיָה, אוֹנָאָתָהּ קְרוֹבָה.

🔤 **תרגום והסבר שלנו (לא נוסח הגמרא):** אמר רב חיננא בנו של רב אידי: מה שכתוב "ולא תונו איש את עמיתו" – (עמיתו =) עם שאתך בתורה ובמצוות, אל תונה אותו. אמר רב: לעולם יהיה אדם זהיר באונאת אשתו, שכיוון שדמעתה מצויה (היא נפגעת ובוכה בקלות), אונאתה קרובה (העונש על הפגיעה בה בא מהר – לפי רש"י).

גמרא, נט ע"א: שערי תפילה ושערי דמעות

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: מִיּוֹם שֶׁנֶּחְרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, נִנְעֲלוּ שַׁעֲרֵי תְּפִילָּה, שֶׁנֶּאֱמַר: "גַּם כִּי אֶזְעַק וַאֲשַׁוֵּעַ שָׂתַם תְּפִלָּתִי". וְאַף עַל פִּי שֶׁשַּׁעֲרֵי תְּפִילָּה נִנְעֲלוּ, שַׁעֲרֵי דְּמָעוֹת לֹא נִנְעֲלוּ, שֶׁנֶּאֱמַר: "שִׁמְעָה תְפִלָּתִי ה' וְשַׁוְעָתִי הַאֲזִינָה, אֶל דִּמְעָתִי אַל תֶּחֱרַשׁ".

🔤 **תרגום והסבר שלנו (לא נוסח הגמרא):** אמר רבי אלעזר: מיום שנחרב בית המקדש ננעלו שערי תפילה, שנאמר: "גם כי אזעק ואשוע שתם תפילתי" (איכה ג, ח). ואף על פי ששערי תפילה ננעלו, שערי דמעות לא ננעלו, שנאמר: "שמעה תפלתי ה' ושועתי האזינה, אל דמעתי אל תחרש" (תהלים לט, יג).

גמרא, נט ע"א: "חוץ משערי אונאה"

אָמַר רַב חִסְדָּא: כָּל הַשְּׁעָרִים נִנְעָלִים, חוּץ מִשַּׁעֲרֵי אוֹנָאָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "הִנֵּה ה' נִצָּב עַל חוֹמַת אֲנָךְ וּבְיָדוֹ אֲנָךְ". אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: הַכֹּל נִפְרָע בִּידֵי שָׁלִיחַ, חוּץ מֵאוֹנָאָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וּבְיָדוֹ אֲנָךְ".

🔤 **תרגום והסבר שלנו (לא נוסח הגמרא):** אמר רב חסדא: כל השערים ננעלים, חוץ משערי אונאה, שנאמר: "הנה ה' נצב על חומת אנך ובידו אנך" (עמוס ז, ז). אמר רבי אלעזר: על הכל (כל העבירות) נפרעים (מענישים) על ידי שליח, חוץ מאונאה, שנאמר: "ובידו אנך" (בידו של הקב"ה עצמו).

רש"י, ד"ה דדש ביה

דדש ביה - כבר הורגל בכך שמכנים אותו כן ואין פניו מתלבנות ומכל מקום זה להכלימו מתכוין:

💭 **הסבר (על פי רש"י):** המכנה נמנה בנפרד כי מדובר באדם שכבר התרגל לכינוי ולכן פניו לא מלבינות – ובכל זאת מי שקורא לו כך "להכלימו מתכוין", ודינו חמור.

רש"י, ד"ה היא מוצאת והיא שלחה

היא מוצאת והיא שלחה - אע"פ שהיו מוציאין אותה לשריפה לא אמרה להם ליהודה נבעלתי אלא שלחה לו למי שאלה לו אנכי הרה ואם יודה הוא מעצמו יודה:

💭 **הסבר (על פי רש"י):** תמר הייתה בדרך לשריפה ולא חשפה את יהודה; היא השאירה לו את ההחלטה להודות מעצמו.

רש"י, ד"ה חוץ משערי אונאה

חוץ משערי אונאה - הצועק על אונאת דברים אין השער ננעל בפניו:

💭 **הסבר (על פי רש"י):** מי שצועק על פגיעה בדברים – תפילתו נשמעת תמיד.

תוספות, ד"ה דכתיב היא מוצת (מתוך רשימת דיבורי התוספות בתכנית הבגרות)

דכתיב היא מוצת - בלא אל"ף כמו (איכה ד':י"א) ויצת אש בציון שהיתה קרובה לאש כבר ולא שלחה לו אלא ברמז אם לא היה מודה לא היתה מפרסמתו:

💭 **הסבר (פירוש שלנו לתוספות):** תוספות קוראים את המילה "מוצת" בלי א', מלשון הצתה, כמו "ויצת אש בציון" (איכה ד, יא) – כלומר תמר כבר הייתה קרובה לאש ממש, ובכל זאת שלחה רק רמז. ועוד מדייקים: אילו יהודה לא היה מודה, היא לא הייתה מפרסמת אותו. כך הלימוד "נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש" מתחזק.

⚖️ כתוב / מפרשים

בצד אחד מה שכתוב בגמרא במפורש, ובצד השני פירוש, עם שם המפרש. הפירוש הוא דרך אחת להבין, לא חלק מהגמרא.

📜 **כתוב:** "דְּאָזֵיל סוּמְקָא וְאָתֵי חִוּוֹרָא"

💭 **מפרשים:** תוספות: "ומה שמאדים בתחילה לפי שהדמים מתאספין לברוח". תוספות מסבירים את השלב הראשון, למה הפנים מאדימות לפני שהן מחווירות. זה הסבר של תוספות, לא נוסח הגמרא.

📜 **כתוב:** "הִיא מוּצֵאת וְהִיא שָׁלְחָה אֶל חָמִיהָ"

💭 **מפרשים:** רש"י: "ואם יודה הוא מעצמו יודה". רש"י מדגיש את הבחירה של תמר: לא להכריח את יהודה להודות מול כולם. זה פירוש של רש"י.

👩‍🏫 מהלך השיעור (45 דקות)

חומרים: דף המקורות מהעמוד הזה (או הגמרא), דף עבודה, לוח

1. פתיחה: "צילום מסך" – מה נפגע? (5 דקות)
2. "כאילו שופך דמים" ו"דאזיל סומקא ואתי חוורא" (7 דקות)
3. שקלא וטריא: "הכל סלקא דעתך?" ו"מכנה היינו מלבין?" (רש"י ד"ה דדש ביה) – מיפוי על הלוח (9 דקות)
4. תמר: "נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש", רש"י ותוספות ד"ה "דכתיב היא מוצת" (9 דקות)
5. "עם שאתך", אונאת אשתו, ושערי דמעות (7 דקות)
6. שאלה בסגנון בגרות (סעיף ב) בזוגות (5 דקות)
7. כרטיס יציאה (3 דקות)

💬 שאלות בשלוש רמות

הבנה (מה כתוב?)

1. מה פירוש "דאזיל סומקא ואתי חוורא", ואיך זה מסביר את "כאילו שופך דמים"?
2. מה למדנו מתמר, ומאיזה פסוק?

פרשנות (מה זה אומר?)

1. למה הגמרא מקשה "מכנה היינו מלבין?" ומה התירוץ (רש"י ד"ה "דדש ביה")?
2. מה מוסיפים תוספות ד"ה "דכתיב היא מוצת" על הלימוד מתמר?

הערכה (מה דעתי?)

1. "נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש" – האם זו הוראה מעשית או דרך להדגיש? נמקו.
2. "כל השערים ננעלים חוץ משערי אונאה": מה המסר של המשפט הזה לחברה שלנו?

🎓 שאלה בסגנון בגרות

שאלה בניסוח שלנו, בסגנון שאלות הבגרות בתלמוד (לא מתוך בחינה אמיתית). 25 נקודות, כ-20 דקות.

קראו את הגמרא בבבא מציעא נח ע"ב – נט ע"א, מן "תני תנא קמיה דרב נחמן בר יצחק" ועד "היא מוצאת והיא שלחה אל חמיה", ואת רש"י ותוספות, וענו:

א. "כל המלבין פני חבירו ברבים כאילו שופך דמים": כיצד מסביר רב נחמן בר יצחק את הדימוי? הסבירו גם לפי תוספות ד"ה "דאזיל סומקא". (7 נק')

ב. הציגו את מהלך הסוגיה מ"הכל סלקא דעתך?" ועד "אף על גב דדש ביה בשמיה": מה הקושיה, מה התיקון, ומה התירוץ. היעזרו ברש"י. (10 נק')

ג. כיצד לומדת הגמרא מתמר שנוח לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש? מה מוסיפים תוספות ד"ה "דכתיב היא מוצת"? (8 נק')

מחוון עם חלוקת נקודות: במחוון של דף העבודה.

🏁 סיכום השיעור

הלבנת פנים היא "שפיכות דמים" בדיבור, ותמר מוכנה להישרף ובלבד שלא לבייש. בשיעור הבא נראה סיפור שבו מחלוקת הלכתית אמיתית מסתיימת בפגיעה קשה באדם – תנורו של עכנאי – ונגלה ששם חוזר המשפט "כל השערים ננעלים חוץ משערי אונאה".

🎟️ כרטיס יציאה (3 דקות)

בסוף השיעור כל תלמיד כותב על פתק:

1. השלימו: "נוח לו לאדם שיפיל עצמו _____ ואל ילבין פני חבירו ברבים".
2. מה עשתה תמר כדי לא לבייש את יהודה? _____

💡 הערות למורה

מקום בתכנית: פרק הזהב, נח ע"ב – נט ע"א, ברשימת הסוגיות של בבא מציעא לבגרות (תשפ"ו, 6381). דיבור התוספות "דכתיב" (נט ע"א) נמצא ברשימת דיבורי התוספות של התכנית; ברשימה מופיעים גם "ולא עוד" ו"ואל דמעתי" (נט ע"א) ו"דאזיל" (נח ע"ב).

השמטנו מן הדף את הדרשה של רבא על דוד (נט ע"א, "נוח לו לאדם שיבוא על ספק אשת איש...") כדי לשמור על זמן השיעור. היא חלק מן הסוגיה שבתכנית, ולכן כדאי לקרוא אותה מן הגמרא, כאן או בשיעור חזרה.

בפתיחה כדאי לנהל את הדיון בלי שמות ובלי מקרים אמיתיים מהכיתה.

הקשר בין "אנך" ל"אונאה" הוא הסבר מקובל לדרשה (דמיון בצליל), לא דבר שהגמרא אומרת במפורש. כך כדאי להציג אותו.

למתקשים: דף עם תמיכה, ובו מחסן מילים, שאלות בחירה ומשפטי פתיחה.

📝 בדף העבודה

שאלות על "כאילו שופך דמים", מיפוי השקלא וטריא ("הכל סלקא דעתך?", "מכנה היינו מלבין?"), תמר ותוספות, ושאלה בסגנון בגרות. מחוון מלא בעמוד השני.

יש גם גרסה עם תמיכה (מחסן מילים, שאלות בחירה, משפטי פתיחה ומחוון משלה), ודף סיכום של עמוד אחד לתלמידים, להדבקה במחברת או לחזרה לפני מבחן.

מקורות

- בבא מציעא נח ע"ב (ספריא)
- בבא מציעא נט ע"א (ספריא)
- רש"י על בבא מציעא נט ע"א (ספריא)
- תוספות על בבא מציעא נט ע"א (ספריא)
- תכנית הלימודים: מסכת בבא מציעא תשפ"ו, יחידת החובה 6381 (משרד החינוך)

מחוון: "המלבין פני חבירו ברבים": הלבנת פנים ושערי דמעה

1. הלבנת פנים דומה לשפיכות דמים: רב נחמן רואה "דאזיל סומקא ואתי חוורא" – האדום יוצא מן הפנים ובא הלבן, כמו דם שנשפך.
2. שלב 1 – קושיה: וכי כולם יורדים לגיהנם? שלב 2 – תיקון: "כל היורדין לגיהנם עולים חוץ משלשה". שלב 3 – קושיה: מכנה שם רע הוא כבר מלבין, למה למנות בנפרד? שלב 4 – תירוץ: מדובר כשהוא כבר רגיל בכינוי ופניו לא מלבינות (רש"י), ובכל זאת המכנה רוצה לבייש.
3. הבא על אשת איש, המלבין פני חבירו ברבים, והמכנה שם רע לחבירו.
4. תמר, בדרך לשריפה, לא חשפה את יהודה ושלחה לו רמז. מכאן: "נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חבירו ברבים". תוספות: "מוצת" מלשון הצתה – כבר הייתה קרובה לאש, ובכל זאת רמזה בלבד.
5. רב חסדא: "הנה ה' נצב על חומת אנך ובידו אנך". רבי אלעזר: על כל העבירות נפרעים על ידי שליח, ועל אונאה הקב"ה בעצמו ("ובידו אנך").
6. **שאלה בסגנון בגרות:**

א. רב נחמן: "דחזינא ליה דאזיל סומקא ואתי חוורא" – רואים שהאדום עוזב את הפנים ובא הלבן, כמו דם שיוצא מן הגוף (4 נק'). תוספות: בתחילה הפנים מאדימות "לפי שהדמים מתאספין לברוח" (3 נק').

ב. הקושיה: "הכל" יורדים לגיהנם? לא ייתכן (3 נק'). התיקון: "כל היורדין לגיהנם עולים חוץ משלשה" (2 נק'). הקושיה השנייה: מכנה שם רע הוא כבר מלבין, למה למנות אותו בנפרד? (2 נק') התירוץ: אף על פי שהוא רגיל בכינוי ("דש ביה"); לפי רש"י פניו כבר לא מלבינות, ובכל זאת המכנה "להכלימו מתכוין" (3 נק').

ג. תמר הוצאה לשריפה ולא אמרה שיהודה האב; "היא שלחה אל חמיה" – רמז בלבד, ולפי רש"י "אם יודה הוא מעצמו יודה" (4 נק'). תוספות: "מוצת" בלי א', מלשון הצתה – היא כבר הייתה קרובה לאש, ושלחה רק ברמז; ואם יהודה לא היה מודה, לא הייתה מפרסמת אותו (4 נק').